

Mladá veda

Young Science

**Remeselníci pracujúci so sklom
v období raného novoveku**

Informačné systémy v systéme zdieľaných bicyklov

**Vlády SR a vývoj starobného dôchodkového
sporenia na Slovensku**

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 2, ročník 8., vydané v decembri 2020

ISSN 1339-3189

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Aponiovská knižnica, Oponice. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra veřejné ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

REDAKCIA

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSŠ UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

© Mladá veda / Young Science. Akékoľvek šírenie a rozmnožovanie textu, fotografií, údajov a iných informácií je možné len s písomným povolením redakcie.

VLÁDY SR A VÝVOJ STAROBNÉHO DÔCHODKOVÉHO SPORENIA NA SLOVENSKU

THE SLOVAK REPUBLIC GOVERNMENTS AND THE DEVELOPMENT OF OLD-AGE
PENSION SAVINGS IN SLOVAKIA

Oskár Tóth¹

Autor pôsobí ako interný doktorand na Fakulte verejnej správy, Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. Vo svojom výskume (dizertačnej práci s názvom „Sociálna spravodlivosť a sociálna solidarita v starobnom dôchodkovom systéme SR“) sa venuje sociálnej politike a starobnému dôchodkovému systému SR s dôrazom na jeho druhý pilier.

The author is an internal PhD candidate at Pavol Jozef Safarik University in Kosice, Faculty of Public Administration. Title of his dissertation thesis is Social Justice and Social Solidarity in the Old-Age Pension System of the Slovak Republic. In his research field he focuses on social policy and the old-age pension system of the Slovak Republic with emphasis on its second pillar.

Abstract

Pension systems are an essential part of the social model of each state that has reached a certain level of development. Retirement provision as one of the components of social protection is a system that provides protection for about a third of the population, especially in developed economies. States of western civilizations are trying to create an effective, just, sympathetic and sustainable pension system that will provide enough money for the aging generation, and governments will avoid the unpleasant problem of senior poverty. The topic focuses on the analysis of the 2nd pension pillar of the pension retirement savings in the Slovak Republic by government representations since its establishment in 2005 until 2020. The aim is to identify specific legislative measures, including economic changes, in terms of the application of political decisions to social solidarity and the social justice of the savers.

Key words: State, Government, Social Justice, Social Solidarity, Pension Savings

Abstrakt

Dôchodkové systémy sú podstatnou súčasťou sociálneho modelu každého štátu, ktorý dosiahol určitú úroveň rozvoja. Dôchodkové zabezpečenie, ako jedna zo zložiek sociálnej ochrany je systém, ktorý poskytuje ochranu približne tretine obyvateľstva, najmä

¹ Adresa pracoviska: Mgr. Oskár Tóth, Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Fakulta verejnej správy, Katedra verejnej politiky a teórie verejnej správy, Popradská 66, 040 11 Košice
E-mail: oskar.toth@student.upjs.sk

v rozvinutých ekonomikách. Štáty západnej civilizácii sa snažia vytvoriť efektívny, spravodlivý a udržateľný dôchodkový systém, ktorý poskytne dostatok peňazí pre starnúcu generáciu a vlády sa vyhnú nepríjemným problémom chudoby seniorov. Príspevok sa zameriava na analýzu druhého dôchodkového piliera – dôchodkového sporenia v Slovenskej republike, ktorú uskutočňujú vládne koalície od jeho založenia v roku 2005 do 2020. Cieľom je identifikovať konkrétne legislatívne opatrenia vrátane ekonomických zmien v zmysle uplatnenia politických rozhodnutí na sociálnu solidaritu a sociálnu spravodlivosť sporiteľov. Kľúčové slová: štát, vláda, sociálna spravodlivosť, sociálna solidarita, dôchodkové sporenie

Úvod

V posledných štyroch dekádach 20. storočia a začiatkom 21. storočia sa čoraz viac dostávali do popredia verejnej diskusie schémy súkromných penzijných sporení prostredníctvom zamestnaneckých fondov, podstatou ktorých je zamestnávateľom podporovaný systém na zabezpečenie penzie. Druhý pilier vo väčšine štátov Európy funguje na zamestnaneckom princípe ako príklady možno uviesť Holandsko, Švajčiarsko, Rakúsko, Nemecko a Veľkú Britániu. Výrazný vplyv v Európskom priestore na uvedenú charakteristiku mal vo vývoji sociálnej politiky projekt sociálneho poistenia. Zaviedol ho ríšsky kancelár Otto von Bismark. Ku kľúčovému zákonu sociálnej politiky patril zákon o starobnom poistení. Penzijný systém založený na dlhodobých tradíciách Bismarkovských princípov sociálneho poistenia sa stal príkladom aj pre mnohé ďalšie štáty (Pastoráková, Rievajová 2007).

Cieľom zavádzania kapitalizačných pilierov do dôchodkových systémov bolo vytvoriť systém starobného zabezpečenia starobných dôchodkov nezávislých od vplyvov vládnych politických reprezentácií, demografických procesov s prepojenosťou na svetovú ekonomiku.

Zavedenie starobného dôchodkového sporenia na Slovensku

Schválením zákona č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení bol zavedený druhý, tzv. kapitalizačný pilier základného dôchodkového systému, ktorého podstatou je skutočnosť, že od 1. januára 2005 si ľudia môžu sporiť na svoj dôchodok. Zákon bol schválený Národnou radou Slovenskej republiky 20. januára 2004. Za hlasovalo 78 poslancov, ktorých tvorili poslanecké kluby vládnych politických subjektov SDKÚ, SMK, KDH, ANO a 10 nezaradených poslancov zo 110 hlasujúcich poslancov (NR SR 2020b). Starobné sporenie predstavuje tzv. druhý pilier dôchodkového systému, v ktorom sú finančné prostriedky sporiteľov spravované dôchodkovou správcovskou spoločnosťou. Dôchodková správcovská spoločnosť je akciová spoločnosť so sídlom na území Slovenskej republiky. Účelom starobného dôchodkového sporenia je zabezpečiť občana pre prípad staroby alebo zabezpečiť príjem pozostalým pre prípad úmrtia poistenca. Sporiteľ uzatvára zmluvu o starobnom dôchodkovom sporení s dôchodkovou správcovskou spoločnosťou oprávnenou vykonávať starobné dôchodkové sporenie. Občanom je v rámci systému umožnený individuálny výber jednej z viacerých dôchodkových správcovských spoločností, ktoré vytvárajú dôchodkové fondy a spravujú dôchodkové aktíva (Bednárík 2012).

Zákon o starobnom dôchodkovom sporení pri svojom schválení sledoval päť základných cieľov:

- zastavenie rastu deficitu dôchodkového systému zadlžovania,

- dlhodobá stabilita a udržateľnosť dôchodkového systému,
- vytvorenie predpokladov na vyššiu úroveň povinného dôchodkového zabezpečenia zhodnocovaním prostriedkov na osobných účtoch sporiteľov,
- vlastnícky princíp a flexibilná možnosť výberu správcu dôchodkových aktív,
- štátna garancia za škody spôsobené porušením zákona, za bezpečnosť a funkčnosť reformovaného dôchodkového systému.

Základné princípy fungovania druhého dôchodkového piliera sa prejavujú predovšetkým v týchto skutočnostiach: 9 % odvody zamestnávateľ odvádza na osobný účet zamestnanca, ktorý spravuje súkromná dôchodková správcovská spoločnosť. Príspevky vyberá Sociálna poisťovňa rovnako ako poistné na sociálne poistenie (Burdová 2017). Osoby, ktoré zostali len v 1. pilieri, príspevky odvádzali v rovnakej celkovej výške (18 %), avšak len do Sociálnej poisťovne, príspevky sa platili na účet Sociálnej poisťovne v Štátnej pokladnici. Sociálna poisťovňa ich postúpila na bežný účet vedený pre ten dôchodkový fond, ktorý si sporiteľ zvolil pri uzatváraní alebo zmene zmluvy o starobnom dôchodkovom sporení, dôchodkové úspory vedené na osobnom dôchodkovom účte sú súkromným majetkom sporiteľa a sú predmetom dedenia, flexibilná možnosť výberu (Lesay 2006). Každý sporiteľ v druhom pilieri sa mohol rozhodnúť pre jeden z troch fondov, ktoré spravujú dôchodkové správcovské spoločnosti. Rozdiel medzi fondy mala vnieť miera rizikovosti, zákon určil horný limit pre investície do akcií. Najrizikovejším mal byť rastový fond, v ktorom mohli akcie tvoriť 80 % majetku. Menej rizikový fond predstavoval vyvážený fond, v ktorom akcie tvorili 50 % majetku. Najmenej rizikový fond predstavoval konzervatívny fond, v ktorom nemohli byť žiadne akcie (Goliaš 2011).

Dôchodkovo poistení občania v Sociálnej poisťovni mali možnosť rozhodnutia sa pre vstup do druhého piliera v období od 01. januára 2005 do 30. júna 2006. Pre ekonomicky aktívne osoby vstupujúcich na trh práce bol vstup do druhého piliera povinný. Nárok na starobný dôchodok z druhého piliera vnikol sporiteľovi po dobe najmenej 10 rokov sporenia (Goliaš 2011).

V období vládnutia koalície stredopravých politických strán SDKÚ, SMK, KDH, ANO, zavedenia kapitalizačného piliera možno sledovať výrazný posun k zásluhovosti v dôchodkovom zabezpečení. S prihliadnutím na základné princípy sociálnej politiky sa rovnomerne rozložil vzťah sociálnej spravodlivosti a sociálnej solidarity, ktorý je vyjadrený stanovenými povinnými sadzbami pre I. a II. pilier na úrovni 9 %, kde I. pilier charakterizuje sociálna solidarita ekonomicky aktívnych občanov s poproduktívnou populáciou, kým sociálna spravodlivosť je charakterizovaná vlastným úsilím a vytvorenými príležitosťami pre jednotlivcov o zdôraznení účasti poistenca na vlastnom starobnom zabezpečení.

Zmeny druhého piliera s nástupom nových vlád

Dôchodkové reformy štátov strednej Európy podobne ako aj v Slovenskej republike ovplyvnila činnosť Svetovej banky a Medzinárodného menového fondu. systém kapitalizačného piliera dôchodkového systému menil zmenami vládnych politických subjektov a ich hodnotovými orientáciami.

Stredolavá vláda Slovenskej republiky tvorená SMER-SD, SNS, ĽS-HZDS zaviedla do kapitalizačného piliera niekoľko významných zmien, ktoré mali dopad aj na sociálnu

spravodlivosť a sociálnu solidaritu dôchodkového systému. Nadobudnutím účinnosti zákona č. 555/2007 bol umožnený dodatočný vstup do druhého piliera poistencom, ktorí neboli zapojení do systému starobného dôchodkového sporenia do 31. decembra 2007. Kapitalizačný pilier bol pre uvedených poistencov otvorený do 30. júna 2008. Od 1. januára 2008 vláda Slovenskej republiky zrušila povinnosť vstupu prvopoistencom do druhého piliera. Osoby narodené po 31.12.1986 tak v období 6 mesiacov od vzniku dôchodkového poistenia mali možnosť rozhodnúť sa pre účasť v I. pilieri a odvádzať povinné dôchodkové odvody v sadzbe 18 % do Sociálnej poisťovne, alebo si 9 % budú ukladať na osobnom účte.

Zavedenie dobrovoľného vstupu mohol potencionálne naznačiť nízku účasť mladých sporiteľov v druhom pilieri dôchodkového systému, a v budúcnosti budú plné nároky na výplatu starobných dôchodkov z prvého priebežného piliera. Potvrdili to údaje z rokov 2009 a 2010, keď podiel mladých ľudí vstupujúcich do kapitalizačného piliera klesol na 13 %. Ďalšou zo zásadných zmien od 1. januára 2008 bolo predĺženie povinnej minimálnej doby sporenia z 10 rokov na 15. V období od 1. januára 2008 do 30. júna bol umožnený výstup a vstup do druhého piliera. Výsledkom opatrenia bol výstup 7 % sporiteľov (približne 106 tisíc) a vstup 1,5 % sporiteľov (22 tisíc). Výstup bol zaznamenaný najmä u sporiteľov vo vyššej vekovej skupine, ktorých sa negatívne zasiahla zmena povinnej minimálnej doby poistenia (Goliaš 2011).

Vláda vo svojom funkčnom období od 15. novembra 2008 do 30. júna 2009 opätovne otvorila druhý pilier pre možnosť vstupu a výstupu poistencov. Vláda svoje rozhodnutie argumentovala vplyvmi globálnej finančnej krízy na časť dôchodkových fondov. Uvedené obdobie charakterizuje návrat 66 tisíc (4 % sporiteľov) a vstup 15 tisíc (1 % sporiteľov) do druhého piliera. Pod vplyvom dvoch období otvoreného druhého piliera sa znížil počet poistencov o 135 tisíc. Z celkového počtu sporiteľov bolo ku koncu roka 2010 zhruba dve tretiny v rastových fondoch, 30% vo vyvážených a 5% v konzervatívnych. Celkový objem majetku 3,7 mld. EUR resp. 5,6 % HDP ku koncu roka 2010 bolo v rastových fondoch 65 % vo vyvážených fondoch 30% a v konzervatívnych 5 %.

Umožnenie vystúpenia klientom z druhého piliera dôchodkového zabezpečenia predstavuje možnosť výberu nasporených prostriedkov časťou obyvateľov. Dôsledkom čoho je dôchodkové správcovské spoločnosti musia zabezpečiť v krátkodobom horizonte likviditu postupným predajom aktív (Páleník 2007).

Vládne kroky otvárania druhého piliera charakterizujú jej hodnotovú orientáciu. Sociálnodemokratické, stredoľavé politické subjekty v sociálnej politike sa vyznačujú redistributívnym modelom sociálneho štátu. Takýto model je výraznejší v širšej redistribúcii, prerozdeľovaní vyprodukovaných ekonomických zdrojov (Geffert 2018b). V sledovanej oblasti dôchodkového zabezpečenia to predstavuje väčšiu náklonnosť k prvému, priebežnému pilieru dôchodkového zabezpečenia v ktorej je dôraz kladený na princíp sociálnej solidarity. Štát je v tomto modeli základným a výlučným subjektom sociálnej politiky.

Stredopravá vládna koalícia politických subjektov SDKÚ-DS, SAS, KDH, MOST-HÍD, nevykonala výraznejšie zmeny v systéme kapitalizačného piliera, aj vzhľadom k pádu vlády a predčasným parlamentným voľbám. K najvýznamnejším legislatívnym zmenám patrí zákonom č. 334/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých

zákonov. Uvedený zákon s účinnosťou od 1. apríla 2012 opätovne zaviedol už existujúce prvky starobného dôchodkového sporenia. Zákon priniesol najmä nasledujúce zmeny. Zmena názvov dôchodkových fondov

- konzervatívny DF sa premenúva na dlhopisový DF,
- vyvážený DF sa premenúva na zmiešaný DF,
- rastový DF sa premenúva na akciový DF.

Prvopoistenci sa opäť stávajú povinne sporiteľmi II. piliera. Sporiteľ, ktorý bol zaradený do II. piliera, má mať možnosť rozhodnúť sa vystúpiť zo systému do 730 dní od vstupu do piliera. Počas prvých 180 dní tejto 730-dňovej lehoty si môže sporiteľ vybrať DSS a fond podľa vlastného uváženia. Pokiaľ tak neurobí, bude mu DSS pridelená Sociálnou poisťovňou podľa vopred daného kľúča, pričom ho zaradí do zmiešaného dôchodkového fondu. Nadobudnutím účinnosti zákona bola vytvorená voľnosť vytvorenia štvrtého dôchodkového tzv. indexového fondu pre dôchodkové správcovské spoločnosti. Zákonom sa zrušila povinnosť garantovať nominálne nezhodnotenie majetku v zmiešanom a akciovom dôchodkovom fonde, v dlhopisovom dôchodkovom fonde garancie ostávajú zachované, avšak v novej forme a to v rámci 60-mesačného porovnávacieho obdobia, sledované raz ročne.

V druhom prípade išlo o zmeny prijaté na základe zákona č. 546/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 98/2004 Z. z. o spotrebnej dani z minerálneho oleja v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Týmto zákonom sa zmenili s účinnosťou od 1. apríla 2012 najmä niektoré podmienky, ktoré sa týkajú odplaty za zhodnotenie majetku v dôchodkovom fonde

V relatívne krátkom čase vlády stredopravej koalície sa vrátil prvok sociálnej spravodlivosti charakteristický pre danú hodnotovú orientáciu. Napriek ekonomickým cyklom z pohľadu pravicových a stredopravých politických subjektov je sociálne spravodlivejšie rozloženie starobného zabezpečenia medzi štát a trh (prípadne osobnú zodpovednosť jednotlivca). Štát (vláda Slovenskej republiky) prekladá časť dôchodkového zabezpečenia na samotných sporiteľov.

Vláda jednej politickej strany SMER-SD, ktorá nie je častým javom parlamentných demokracií zaviedla niekoľko výrazných zmien do druhého piliera. Účinnosťou zákona č. 252/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa v starobnom dôchodkovom sporení od 1. septembra 2012 zmenili nasledujúce jeho parametre. Výška povinných sadzieb povinných príspevkov na starobné dôchodkové sporenie sa od 1. septembra 2012 znížila z 9 % na 4 %. Táto zmena je časovo limitovaná rokom 2016. Od roku 2017 sa bude sadzba zvyšovať každý rok o 0,25 % tak, aby v roku 2024 dosiahla 6 %. Sporitelia si od 1. januára 2013 budú mať možnosť dobrovoľne prispievať do II. piliera, pričom dobrovoľný príspevok bude do konca roku 2016 daňovo zvýhodnený do výšky 2 % čiastkového základu dane. II. pilier sa od 1. septembra 2012 do 31. januára 2013 dočasne otvoril pre vstup aj výstup. Počas tohto otvorenia mohla akákoľvek fyzická osoba vstúpiť do II. piliera ak súčasne spĺňala nasledovné podmienky: k 1. septembru 2012 nebola sporiteľom a zároveň pred dňom podpisu zmluvy o starobnom dôchodkovom sporení jej vzniklo aspoň jedno dôchodkové poistenie.

V období od 1. septembra 2012 do 31. januára 2013 bol umožnený výstup z II. piliera počas jeho otvorenia, ak k 1. septembru 2012 bola sporiteľom. Fyzické osoby v období otvoreného II. piliera, pri výstupe z neho, boli povinné doručiť Sociálnej poisťovni písomný prejav vôle fyzickej osoby, aby jej zaniklo právne postavenie sporiteľa.

Od 1. januára 2013 si sporitelia mohli svoj budúci dôchodok z II. piliera zvýšiť prostredníctvom dobrovoľných príspevkov, ktorých výška nebola obmedzená, ale daňovo zvýhodnené boli len do výšky 2 % zo základu dane. Uvedené daňové zvýhodnenie bude platiť do konca roka 2016.

Zaviedol sa princíp dobrovoľného vstupu do II. piliera pre tie osoby, ktorým aspoň raz vznikla prvá účasť na dôchodkovom poistení (I. pilier). Tieto osoby sa môžu rozhodnúť vstúpiť do II. piliera až do dovŕšenia veku 35 rokov. Po vstupe do II. piliera už z neho nie je možné vystúpiť. Sociálna poisťovňa je povinná do 180 dní od vzniku prvej účasti na dôchodkovom poistení vzniknutej po 31. decembri 2012 písomne informovať dotknutú osobu (tzv. „prvopoistenca“) o jej práve na uzatvorenie zmluvy o starobnom dôchodkovom sporení. Od 1. januára 2013 sa tiež zrušil doterajší pevne stanovený počet štyroch dôchodkových fondov (dlhopisový, zmiešaný, akciový a indexový). Dôchodkové správcovské spoločnosti podľa novej úpravy povinne spravujú jeden dlhopisový garantovaný dôchodkový fond (peňažné a dlhopisové investície) a jeden akciový negarantovaný dôchodkový fond (investičné stratégie spojené s investovaním do širokej škály nástrojov vrátane akcií).

Obchodné meno dôchodkovej správcovskej spoločnosti	Začiatok činnosti	Koniec činnosti	Dôchodkové fondy			
			Dlhopisový	Akciový	Indexový	Zmiešaný
AEGON, d.s.s., a.s.	07.10.2004	31.10.2019	-	-	-	-
Allianz - Slovenská dôchodková správcovská spoločnosť, a.s.	28.09.2004		Allianz- Garant	Allianz- Progres	-	-
AXA d.s.s., a.s.	15.10.2004		AXA- Dlhopisový	AXA- Akciový	AXA- Indexový	-
Dôchodková správcovská spoločnosť Poštovej banky d.s.s., a.s.	20.10.2004		DSS Poštovej banky - Stabilita	DSS Poštovej banky- Prosperita	DSS Poštovej banky- Perspektíva	-
NN dôchodková správcovská spoločnosť, a.s.	08.10.2004		NN-Solid	NN- Dynamika	NN-Index Global NN-Index Euro	NN- Harmónia
VÚB Generali dôchodková správcovská spoločnosť, a.s.	09.10.2004		VÚB Generali- Klasik	VÚB Generali- Profit	VÚB Generali- Index	VÚB Generali- Mix

Tabuľka 1 – Dôchodkové správcovské spoločnosti od 01.01.2020

Zdroj: MPSVaR (2020), NBS (2020), SME Druhý pilier (2020)

Doterajšie zmiešané a indexové dôchodkové fondy môžu dôchodkové správcovské spoločnosti podľa vlastného uváženia ponechať alebo ich zlúčiť s inými nimi spravovanými

dôchodkovými fondmi. Ďalej môžu vytvárať nové dôchodkové fondy so špecifickými investičnými stratégiami.

Prvé dôchodky z II. piliera sa začali vyplácať od 1. januára 2015. Poistovne, ktoré chceli byť zapojené do vyplácania dôchodkov z II. piliera museli od 1. júla 2014 požiadať Národnú banku Slovenska o rozšírenie svojej licencie. Národná banka má na rozhodnutie o rozšírení licencie lehotu 6 mesiacov. Z tohto dôvodu sú niektoré časti zákona č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona 183/2014 Z. z. účinné od 1. júla 2014. Zákon č. 183/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony, uviedol do praxe tzv. anuitnú novelu. Anuitná novela zmenila, zadefinovala niekoľko dôležitých oblastí potrebných pre vyplácanie dôchodkov z II. piliera.

V období rokov 2012 až 2016 vlády jedného politického subjektu možno sledovať výrazné posilnenie postavenia prvého piliera na úkor druhého piliera, čo sa prejavil v zmene sadzieb povinných dôchodkových odvodov. Zvýraznilo sa postavenie príbežného piliera typický princípom solidarity. Znížením sadzieb sa vytvoril priestor pre väčšiu akumuláciu finančných prostriedkov do solidárnejšieho piliera a s vyššou mierou možnosti redistribúcie štátu, charakteristický pre subjekty ľavicovo orientované. Uvedený legislatívna novela previedla vo väčšej miere zodpovednosť za zabezpečenie v starobe na štát.

Vláda Slovenskej republiky vzniknutá po voľbách 2016 tvorená politickými stranami SMER-SD, SNS, MOST-HÍD, # SIEŤ a rekonštruovaná vláda z roku 2018, ktorej súčasťou sú politické subjekty SMER-SD, SNS, MOST-HÍD axiologicky nesúladných politických subjektov v čase spracovania projektu nepriniesli výraznejšie zmeny do druhého piliera dôchodkového zabezpečenia (Geffert 2018a).

Sadzba povinných príspevkov na starobné dôchodkové sporenie sa pre rok 2017 zvyšuje z doterajších 4 % z vymeriavacieho základu na 4,25%. Sporitelia si naďalej môžu prispievať aj v podobe dobrovoľných príspevkov, avšak už bez daňového zvýhodnenia.

Zákon č. 97/2017 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony s účinnosťou od 1. februára 2018 umožní vyplácanie starobného dôchodku formou programového výberu alebo formou dočasného dôchodku už po splnení jedinej podmienky. Podmienkou je, že súčet súm dôchodkových dávok (starobného dôchodku, predčasného starobného dôchodku, invalidného dôchodku, vdovského dôchodku, vdoveckého dôchodku vyplácaných z I. piliera, súčasťou ktorých je aj zvýšenie dôchodku na sumu minimálneho dôchodku, obdobných dôchodkov vyplácaných podľa zákona č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, obdobného dôchodku vyplácaného z cudziny a sumy doživotného dôchodku z II. piliera) bude vyšší ako referenčná suma.

Referenčnou sumou bude taký priemerný mesačný starobný dôchodok zo Sociálnej poisťovne (I. pilier), na ktorý vznikol poistencom nárok po 31. decembri 2003. Priemerný mesačný starobný dôchodok sa bude vypočítavať zo starobných dôchodkov, ktoré nie sú vyplácané v sume jednej polovice z dôvodu súbehu nárokov na výplatu dôchodkových dávok

(súbeh s vdovským alebo vdoveckým dôchodkom), t. zn. sú vyplácané v plnej výške, pričom za poistencov, ktorí sú alebo boli aj sporiteľmi, sa budú započítavať ich starobné dôchodky nekrátené za obdobie účasti v II. pilieri – t. j. do priemeru sa bude započítavať suma ich starobného dôchodku z I. piliera v takej výške, ako by v II. pilieri nikdy neboli.

Záver

Vo všeobecnosti je možné usúdiť relatívne chápanie sociálnej spravodlivosti a sociálnej solidarity, ako základných princípov sociálnej politiky, ktoré charakterizujú relativitu vnímania v priestore a čase. Základom ich chápania ktoré ich vymedzujú sú tri systémy – systémový prístup a hodnotový odkaz starovekého Grécka, kresťanstvo, kresťanské sociálne učenie, moderné a postmoderné politické ideológie. V súčasnosti je významne podmienený preferenciami politických subjektov, ktoré sociálnu politiku realizujú. Nepopierateľný dopad na sociálne zabezpečenie jednej z najviac ohrozenej skupiny spoločnosti – seniorov má aj hospodárska politika. Znamená to, že je dôležité zohľadniť aj ekonomický rozmer ale predsa rozhodujúci vplyv má sociálno-politický rozmer (Geffert 2014).

Cieľom bolo identifikovať konkrétne legislatívne opatrenia vrátane ekonomických zmien v zmysle uplatnenia politických rozhodnutí na sociálnu solidaritu a sociálnu spravodlivosť sporiteľov. Vlády orientujúce od stredu na pravú časť politického spektra pristupovali k opatreniam zdôrazňujúce princíp zásluhovosti a rozloženia úlohy štátu za zabezpečenie občanov v starobe aj na nich samotných. Na druhej strane vlády, vládne koalície na stredolavej časti politického spektra pristupovali ku zužovaniu postavenia druhého piliera v prospech prvého (priebežne financovaného), pre ktorý je charakteristický princíp sociálnej solidarity.

Budúcnosť dôchodkových systémov závisí od stratégií v rôznych oblastiach vrátane verejných financií a sociálnej ochrany. Starobné dôchodky majú vplyv na životnú úroveň veľkej časti populácie a majú rozsiahle dôsledky na fungovanie celého hospodárstva a kapitálových trhov. V dôsledku toho sú potrebné komplexné a integrované stratégie, ktoré zasahujú do mnohých oblastí života. Dlhodobá výkonnosť systémov starobných dôchodkov bude stále závisieť na ekonomickom rozvoji štátu a stabilite. Úplne dokonalý dôchodkový systém však vo svete neexistuje, každý má svoje klady ale i zápory.

V roku 2020 vstúpili do platnosti viaceré zmeny dôchodkového systému, ktoré zvýšia budúce výdavky na dôchodky. Najdôležitejšími zmenami sú zavedenie stropu na dôchodkový vek, trinásť dôchodkov. Zhoršujúca sa východisková pozícia aj kvôli dôsledkom pandémie zvýši riziko strednodobej aj dlhodobej udržateľnosti.

Mimoriadne obdobie zaznamenala výkonnosť dôchodkových a podielových fondov. Koronakríza spôsobila výrazný prepád globálnych finančných trhov. Straty globálne zameraných indexových fondov dosiahli ku koncu júna v priemere 6-8%. Akciové fondy zaznamenali poväčšine poklesy v priemere na úrovni 3-6%, keďže časť ich portfólia tvoria relatívne bezpečnejšie dlhopisy. Krátkodobo ochránili sporiteľov (investorov) pred hlbším poklesom, z dlhodobého hľadiska táto „ochrana“ znamená nižší výnos v porovnaní s indexovými fondmi (Tonka 2020, NBS 2020a).

Súčasný svetový problémom spočíva v tom, že svetová populácia je príliš veľká na svoju základňu zdrojov. Svetová ekonomika je zrelá na zmenu, ktorá by situáciu „upravila“.

Svetová ekonomika by sa musela v mnohých ohľadoch zmenšiť, aby dokázala hospodáriť v rámci svojich obmedzených zdrojov. Odchyľovanie sa od podmienok neustáleho ekonomického rastu môžu spôsobiť zrušenie svetovej ekonomiky ako ju poznáme dnes. Vlády sveta nemôžu nafukovať zdroje, len zvyšovať dlh.

*Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:
doc. PhDr. Richard Geffert Ph.D.*

*Príspevok je súčasťou riešenia grantového projektu VEGA 1/0290/20 Sociálna spravodlivosť
a starobné dôchodkové sporenie v Slovenskej republike.*

Použitá literatúra

1. BEDNÁRIK, Rastislav, 2012. Slovenská sociálna politika po vstupe SR do Európskej únie. In: *Slovak Journal of Political Sciences*. Volume 12, No. 4. ISSN 1335 – 9096.
2. BURDOVÁ, Anna, 2017. Sociálne poistenie v Slovenskej republike. Prešov: Bookman. Vedecká mozaika 2017. s 16-26. ISBN 978-80-8165-249-3.
3. GEFFERT, Richard 2018b. Typy a modely sociálnej politiky štátu v globalizovanom svete. Jarná internacionalizovaná škola doktorandov 2018. 1. vyd. – Roč. 5. – Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018. s. 6-10. ISBN 9788081526121.
4. GEFFERT, Richard, 2014. Sociálna politika a jej axiologické orientácie. Košice: UPJŠ v Košiciach, 158 s., ISBN 978-80-8152-099-0
5. GEFFERT, Richard, 2018a. Axiologické orientácie politických strán a aktívna politika trhu práce v Slovenskej republike 2016 – 2018. In: Sociálne a psychologické aspekty globálneho trhu práce. 1. vyd. Košice : Technická univerzita v Košiciach, s. 93-108. ISBN 978-80-553-2739-6.
6. GOLIAŠ, Peter, 2011. Zmeny v dôchodkovom systéme na Slovensku 2000-2010. Bratislava: INEKO
7. LESAY, Ivan, 2006 *Pension Reform in Slovakia*. Brussels: European Trade Union Institute. ISBN: 2-87452-057-8.
8. MINISTERSTVO PRÁCE SOCIÁLNYCH VECÍ A RODINY (2020). Dôchodkové správcové spoločnosti. Cit. [10.01.2020]. Dostupné na internete: <https://www.employment.gov.sk/sk/socialne-poistenie-dochodkovy-system/dochodkovy-system/ii-pilier-starobne-dochodkove-sporenie/dochodkove-spravcovske-spolocnosti.html>
9. NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA 2020. Subjekty finančného trhu. Dôchodkové správcové spoločnosti. Cit. [10.01.2020]. Dostupné na internete: https://subjekty.nbs.sk/&ll=en?aa=select_categ&bb=99&cc=&qq=
10. NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA 2020a. Správa o stave a vývoji finančného trhu. Prvý polrok 2020. Cit. [20.11.2020]. Dostupné na internete: https://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/Makropolitika/Sprava_o_stave_a_vyvoji_FT_za_1.polrok_2020.pdf
11. PÁLENÍK, Viliam, 2007. *Makroekonomické dopady novely zákona o sociálnom poistení*. Bratislava: EMPA. 77s. ISBN 978-80-969755-8-7
12. PASTORÁKOVÁ, Erika, RIEVAJOVÁ, Eva, 2007. Dôchodkové systémy v krajinách Európskej únie v kontexte reformných procesov. In: *Národohospodársky obzor*. Roč. 7, č. 2, s. 49-61. ISSN 1213-2446
13. SME (2020). Druhý pilier. Cit. [10.01.2020]. Dostupné na internete: <https://druhypilier.sme.sk/>
14. TONKA, Ján, 2020. 2.Pilier 2020 – Výnosy ako na hojdačke. Cit. [20.11.2020]. Dostupné na internete: <https://www.finax.eu/sk/blog/2-pilier-2020-vynosy-ako-na-hojdacke>

15. Zákon č. 183/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.
16. Zákon č. 252/2012 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.
17. Zákon č. 334/2011 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
18. Zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení v znení neskorších predpisov.
19. Zákon č. 555/2007 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
20. Zákon č. 97/2017 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 43/2004 Z. z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.
21. Zákona č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.